

מנהגי העדה

לעדת יהודי אתיופיה

YOSEFE HADANE

Head Rabbi of Ethiopian Jews

in Israel

18, Hapalmach St., Yad Elishu

Tel-Aviv

יוסף הדנה

רב ראשי ליהדות אתיופיה

בישראל

18, חפאלמח

רח' יד אליהו

תל-אביב

בס"ד, ז' בשבט, תשנ"א

22 בינואר, 1991

ברוך ד' אלוקי ישראל ואלוקי כל בשר ורוח.

והנה החוברת הזו היא מתארת בקצור אבל בצורה מרוכזת, ומלאת תוכן וערכים על מנהג יהודי אתיופיה לפי המסורה מאבות לבנים מדור דור עד זמננו אנו. אני מאמין באמונה שלימה כל הקורא את החוברת הזו ומצא בה ענין גדול, בעיקר הדור הצעיר והבא (שחסר להם הרבה בידע מנהגיהם) שלא היו להם האפשרויות לראות וללמוד מהאבות וממנהיגיהם הרוחניים שלהם, בה ישכילו וידעו את שורשיהם, ויתן להם בטחון עצמי.

החוברת כוללת, תנאי מגוריהם בכפרים שבהם גרו, משלות ידם, הדת, שמור התורה והמצוות, עד הקבורה.

להלן עיקרי הדברים שתומצתו ותורגמו לעברית על ידי, הנם מתוך ספרי המנהגים ויהודי אתיופיה שנלקטו וחברו, על ידי ד"ר פייטלוביץ ז"ל, בחלקם שנמסרו מאבות לבנים, שאותם זכיתי לקבל גם אני מאבי מארי הכהן קס רפאל הדנה שליט"א.

אני מקווה כי חוברת זו תתן הזדמנות לכל אלה המעוניינים לדעת יותר, או ללמוד על מנהגי העדה, כמוכן תתן הזדמנות לאותם מבני העדה המעוניינים לרכוש ידע נוסף על מורשתם הרוחנית.

הרב הראשי ליהודי אתיופיה

יוסף הדנה

כפרי מגוריהם שוכן קרוב לנהר, הסיבה לכך: בזמן שנוגעים בדבר טמא או שהם בעצמם נטמאים יוכלו לטבול בקלות. בכל כפר גדול נמצא בית כנסת (מסגיד). בכל כפר גדול, קטן יש בית נידה (מרגם גוג'ו) בכל כפר, לרוב, עושים בית ארחה, בתוכה נמצא רק מטה ומקום ישיבה. באמצע כפריהם נמצאים בורות לאריגת בגדים, ומקום מיוחד לנפחות, מקום לנשים לעשות כלי חרס.

בגדים:

בגדיהם של היהודים הגברים והנשים אינם שונים לזה של שכיניהם, וכן של הנשים. ההבדל הוא, לנשים נוצריות יש להם שרשרת עם צלב, ליהודיות אין. הקסים של הנוצרים תמיד מחזיקים צלב בידיהם. אצל הקסים היהודים אינם מחזיקים לא צלב ולא דבר אחר.

עבודה:

הנשים עובדות בבית, אופות לחם, מבשלות תבשיל, מביאים מים. הגברים עובדים בחוץ, חורשים, זורעים בשדה. המקצועות של היהודים, נפחות, אריגה, בנין.

נפחות: כגון, מחרשה, מעדר, גרזן, מגל וכו'. אריגה: כגון, שמלה כל סוגי מלבושים. לעומת זאת שכניהם הנוצרים אינם עושים את המלאכות הנ"ל אלא קונים אותם אצל היהודים. הנשים עושות כלי חרס כגון כד, סיר, מיכל לתבואות, תנור אפיה מכלי חרס וכו'.

ליהודים אין ירושה באדמה, הם אריסים מבקשים את האדמה מהנוצרים שהם בעלי אדמות ועובדים אותה. עבור האדמה משלמים פעם בשנה לפי ההסכם שלהם. היהודים מגדלים צאן, בקר, סוסים, חמורים ועופות. חורשים את האדמה עם שוורים.

מסחר:

אין חוק שאוסר מהיהודים לעסוק במסחר. אבל אין יהודי סוחר. נכון הוא שהם יכולים לקחת את פרי עבודתם ולמכור בכל מקום שהם רוצים. הסיבה שאין סוחר יהודי הוא, בגלל שהיהודים אינם גרים בערים. אין איפה להתארח, ואין מסעדות כשרות. ליהודים אסור להם לאכול מתבשיל לא יהודי. ועוד סיבה כאשר נוסעים עם סוחרים לא יהודים למקום רחוק יחול שבת באמצע הדרך בעל כורחם יבואו לחלל שבת או ישאר לבד ויסכן את עצמו. לאחרונה הצעירים שהולכים לצבא, לעבוד וללמוד בערים אוכלים מבשולי גוים.

אוכל:

כל אוכל שמבושל ע"י הגויים, היהודים אינם אוכלים ממנו. כל בשר שנשחט ע"י גוים או מוסלמים או דת אחרת היהודים אינם אוכלים ממנו כלל. יהודי אחד כאשר הולך למקום רחוק, אם נגמרו לו צדה ואין כפר יהודי באזור, ואין לו מה לאכול, הדבר היחידי שהוא יכול לעשות הוא לבקש גרעיני חומוס מהגויים ולשרות אותו במים ולאכול אותו.

היהודים אחרי ששוחטים את הבשר אף פעם לא אוכלים אותו נא (לא מבושל) אלא מבושל במים או צלי אש. חיות בית שאוכלים אותם, הם שוורים, פרות, כבשים, עזים, תרנגולות. אבל חמור, סוס, פרד, חתול, כלב לא אוכלים כלל. חיות בר (חוץ) החיות שמותר לאכול הם בדיוק כמו שכתוב בתורה. בספר ויקרא י"א בהמה, חיה = כל מפרסם פרסה ושוסעת שסע פרסות, מעלה גרה.

דגים = כל אשר לו סנפיר וקשקשת.

אם מת אחד מהחיות שכשרות לאכילה ללא שחיטה, אין אוכלים

מבשרו, נקרא נבלה. מותר לו להוריד את העור ולמכור לגוי. אבל אותו יהודי שהוריד את העור נטמע עד הערב, רוחץ בגדיו וטובל במים ונטהר. העור של הנבלה אסור שיכנס בבית יהודי.

צאן או בקר מפרנס שהולך למות רואים אותו, אם מת זורקים אותו לכלבים, אם הבריא טוב, אבל אצל הגוים כאשר הוא מפרנס חותכים את אוזנו אם מת אוכלים את בשרו. כי בזה שהם חותכים את אוזנו נחשב כשחוט.

אם חיה טורפת פצעה או שברה אחד מהחיה הכשרה אסור לאכול את בשרה. אם הבריאה הפרה אסור לשתות את חלבה, ולא את חמאה. ואם שור אסור לחרוש בו אלא מוכרים אותו לגוי. כאשר מסבים בשולחן לפני האוכל נוטלים ידים ומברכים על האוכל, וכן לאחר האוכל עושים מים אחריונים ומברכים ברכת המזון.

דת:

היהודים מאמנים באלוקי ישראל בד'. ד' הוא לא נראה ולא נבדק, הוא אחד, שוכן במרומים, מי שעושה טוב ומקיים מצוות ד' נכנס לגן עדן. מי שעושה רע, ושאינו מקיים מצוות ד' נכנס לגהינום כל זה בעולם הבא. הם מאמנים שיש הרבה מלאכים, וראש המלאכים הוא מיכאל, וכן מאמנים בתחית המתים. האנושות כולו אחר המתה יקומו לתחיה. מאמנים בביאת המשיח, המשיח יבוא מזרעו של דוד המלך. אחרי זה יהיה שלום מקצה עד קצה הארץ. וכן מאמינים שיש הרבה שטנים, וראש השטנים הוא ברנאל.

הכהן (הקס):

העם בוחר את הכהן, בעת זקנתו של הכהן, העם בוחר את הכהן שיכול להנהיג אותם ולוקחים אותו בפני הכהן הגדול. הכהן הנבחר

באותו זמן נותן בר אחד (וזה דולר אתיופי). הכהן הגדול אוסף את כל (הקסים) הכהנים ומתייעץ אתם. ואומר להם, העם בחר בכהן פלוני והביאו אותו לפני. והם בודקים את זרעו ורואים את ידיעתו בתורה וביראת שמים אם הוא ראוי לכך מאשרים לו. אבל אם ימצאו בו איזה פגם בזרעו או בגופו עד שבע דורות אף על פי שהוא חכם ונבון אין מאשרים לו.

אם הכל בסדר אצלו מאשרים לו אז הוא מביא לכהן הגדול עז אחד לחטאת וכבש אחד לאכילה (קרבן תודה), את קרבן החטאת שורפים אותו, ואת קרבן תודה שוחטים אותו ואוכלים אותו הכהנים והפרחי כהונה. לאחר מכן מביא בן בקר לבית הכנסת לצורך הכתרתו והוא שוחט אותו. ואוכלים אותו נשים אנשים ילדים כל הבא לבית הכנסת. כולם מברכים אותו, הכהן הגדול נותן לו בגדי כהונה. הכהן מתחתן כמו כל אדם. אינו יכול לגרש. אם הוא מגרש מכל סיבה שהיא, מפסיד את כהונתו. ואם אשתו מתה מותר לו להתחתן עם בחורה רווקה וממשיך בכהונה.

תפקידו של הכהן: מברך בשעת ברית מילה, מברך ביום טהרתה (טבילתה) של היולדת לבן ארבעים יום ולבת שמונים יום, מברך בשעת החתונה קושר סביב ראש החתן סרט בצבע אדם ולבן. עושה אזכרה, בשבת, בחגים, בראשי חדשים ובחול ימי חול מתפלל בבית הכנסת, מתפלל לחולה, מברך למי שלובש בגד חדש.

אבא דוחני:

כל יהודי יכול לבחור לו את האבא הרוחני (הכהן) שלו. אחרי שהוא קיבל על עצמו פעם אחד אינו יכול להחליף אותו, אלא רק אם הכהן מת או החליף למקום רחוק. כל חטא או עברה שעושה, מספר לכהן בכל עת שירצה. לפי חומרת החטא שעשה מביא לכהן עז או כבש או

כסף לכפר על חטאיו. הכהן מתפלל עליו לכפרת חטאיו.
בית כנסת, מסגיד, בכל כפר איפה שיש כהן חייב להיות בית כנסת.
בדרך כלל בבית כנסת רגיל ישנם שני פתחים. אחד לכיוון ירושלים
והשני לכיוון הפוך. עושים גדר סביב בית הכנסת. בית הכנסת אם
הוא גדול עושים בו ארבעה פתחים. בארבע רוחות. מזרח מערב, צפון
דרום.

התורה (האורית):

בכל מסגיד יש אחד או יותר ספרי תורה (אורית) כנראה ממלה
אוריתא. האורית כתוב בשפת געז, על קלף. הקלף נעשה מעור של
כבש או עז או בקר שנשחט בשחיטה כשרה. הקלף מסורטט
במדויק, כתוב בשלושה טורים על דף, יש רוח מכל הצדדים עשוי
כמן ספר גדול וכבד. כל חמשה חומשי תורה כתובים בספר אחד. בין
ספר יש רוח של מספר שורות. אבל מעור של חיות או בהמות
שאינן כשרות לאכילה אסור לכתוב את האורית.

באורית כל יהודי יכול לנגוע בו. בדרך כלל האורית נמצא בבית
הכנסת. ואם אין שומר, שמים אותו בבית של הכהן הגדול או כהן
אחר.

בשעה שנשבעים, מחזיקים באורית ונשבעים. אורית קוראים
לחמשה חומשי תורה. (1) זפטר (בראשית) (2) זצאת (שמות) (3)
זלוואויין (ויקרא) (4) זהולקו (במדבר) (5) זדגם (דברים).

אחד מהכהנים קורא את התורה בשפת געז, והאחר מתרגם
לאמהרית ומסביר לציבור. הכהן קורא באורית, אם זה שבת – על
שבת, ואם זה חג – על אותו חג. ואם זה בשבת רגילה הוא בוחר לו
איזה נושא שהוא מעוניין בו. לא קוראים פרשיות לפי הסדר. כדי
לגמור פעם בשנה.

תפלה (צלות):

מתפללים כל יום. אלו שמתפללים הם הכהנים, פרחי הכהונה, דבתרוץ. אבל שאר האנשים, מי שיודע להתפלל הם עונים אחריהם, ומי שאינו יודע להתפלל הם משתחוים ומתפללים כל אחד לפי ידיעתו. אלו שמתפללים בכל יום הם הכהן הגדול ושאר הכהנים. ואחרים באים לפי רצונם. הכהן הגדול ושאר הכהנים חייבים להתפלל יום יום בזמן. ושאר העם באים לבית הכנסת רק בשבתות ובחגים ומתפללים. בשבתות ויום הכפורים בשעת התפלה אינם משתמשים בכלי נגינה תוף ומצלתיים. אבל בראש חודש, בחגים כן משתמשים. בשעת התפילה מסובבים את פניהם לכיון ירושלים ומשתחוים. בתפילת יום יום מתפללים שבע פעמים.

בכור (בכר):

לבכור אדם שנולד האב נותן בר אחד (דולר אחד אתיופי) או יותר. וכן בכר צאן או בקר זכר שנולד נותנים אותו לכהן. אם יולדו תאומים, והראשונה נקבה והשני זכר, הזכר אינו נחשב כבכור ולא נותנים לכהן כלום. וכן כאשר דשים את התבואה לפני שמכניסים את התבואה לבית, ראשית נותנים לכהן ולאחר מכן מכניסים לגורן.

טהרה (נצהנה):

כל מי שנוגע, בכל דבר שהוא אסור מן הדין הוא טמא. מי שטמא נשאר ללא מגע עם איש יום או יותר ימים. ביום טהרתו רוחץ בגדי, גופו, מגלח את שערו בערב עם צאת שלושה הכוכבים נכנס הביתה. כגון: מי שנוגע בגוי או מוסלם או שאינו יהודי הוא, טמא עד שיטהר. הנושא את המת, הקובר, הנוגע בו נטמא שבעה ימים. הנוגע בקבר נטמא שבעה ימים. הנוגע בנבלה של בהמה, צאן וכו' נטמא יום

אחד. המל תינוק נטמא יום אחד, יולדת זכר נטמאת לארבעים יום ולנקבה שמונים יום. המילדת יום אחד, נידה שבעה ימים. כללו של דבר הנוגע באדם טמא או דבר טמא נטמא. רוחץ בגדיו, ואת גופו וטובל במים ונטהר בערב שמש.

מועדים – חגים

את מועד החגים והצומות סופרים מראש חודש לפי מולד הירח. בספר ארדת מוצאים אנו את שמות החודשים. למשל:

נסן-ניסן, אייר-אייר, אזפן-סיון, תמוז-תמוז, אב-אב, אילול-אלול, תשרן-תשרי, כשר-חשון, כנון-כסליו, דינון-טבת, שבט-שבט, אדר-אדר, תמוש, הם מוכרים להם.

וכן לחודש ניסן קוראים ליסן, יש הרבה משפחות שעושות בראש חודש ניסן מסיבה, כל אחד לפי יכולתו, רואים בראש חודש ניסן כיום קדוש, מזמינים קרובי משפחה וידידים, ואת הכהן שיפתח את הטקסט בברכה. והנה העולים שהגיעו לארצנו הקדושה ממשכים לחגוג בראש חודש ניסן, וכן צום תומוס-תמוז, צום אב, החודש הראשון, השלישי, החמישי, השביעי, התשיעי, האחד עשר, הם שלושים יום. לעומת זאת השני, הרביעי, הששי, השמיני, העשירי, השתים עשרה הם עשרים ותשעה יום. כל שנה רביעית עושים שנה מעוברת שלוש עשרה חודשים, קוראים אותו תאוסף.

צומות השבוע הם: יום שני וחמישי.

ראש חודש, עשרי לחודש, חמשה עשר לחודש, הם חג, לא עובדים בהם עבודות פיזיות. עשרים ותשעה לחודש הוא יום צום כמו יום כיפור קטן.

בחודש הראשון (ניסן) בארבע עשרה בערב מתחיל חג הפסח, מחמישה עשר עד עשרים ואחד לחודש חג הפסח.

החודש השלישי (סיון) בשנים עשר לחודש חג השבועות (מאדר)
בחודש הרביעי (תמוז) באחד לחודש עד עשרה לחודש צום תומס
(תמוז). השבת השלישית לחודש נקרא זברבואו שנבת (שבת
שבתון)

בחודש החמישי (אב) מראשון עד עשרי חודש צום אב (צום אב)
בחודש השישי (אלול) בעשרי בחודש אנכל אסתראי. עשרים
ושמונה לחודש עשרה וושמנתו
בחודש השביעי (תשרי) בראשון לחודש ברהן סרקה (ראש השנה).
אזכרה של אברהם

בעשרי לחודש אסתסריו (יום הכיפורים)
מחמשה עשר יום לחודש עד עשרים ושתים בעלה מצלת (סכות)
בחודש השמיני (חשון) בעשרים ותשעה לחודש מהללה (יום הסגד)
בחודש התשיעי (כסלו) ב-12 לחודש מאדר (שבועות)
בחודש אחד עשר (אדר) 14-13-11 יום לחודש צום אסתר.

חגי השנה:

בחגים אסור לעשות שום מלאכה חוץ מאוכל נפש. בראש חודש לא
עובדים, החג מתחיל מהבקר אינו מתחיל כשאר החגים מהערב לפני
החג. חוגגים אותו ביום מולד הירח ביום הראשון.
עשרי לחודש חג, לזכר יום הכיפורים שחל בחודש השביעי בעשרי
לחודש.

שנים עשר לחודש הוא חג, לזכר חג השבועות שחל בחודש סיון
ביום שנים עשר לחודש.

חמשה עשר לחודש הוא חג, לזכר חג הפסח וחג הסוכות שחלים
בחמשה עשר. תאריכים הנ"ל הם בכל חודשי השנה.

פסח:

(פסיכה) חל בחודש הראשון מחמשה עשר עד עשרים ואחד לחודש שבעה ימים. היום הראשון והיום השביעי קודש. ביום קדוש (יום טוב) אסור לעשות מלאכה חוץ מאוכל נפש. ולא הולכים דרך רחוקה. בחמשת ימי חול המועד מותר ללכת לבקר קרובי משפחה, לדברים חשובים.

ארבע עשר לחודש ניסן הוא יום צום, בערב מקרבים קורבן פסח, לפיכך הערב נקרא ערב הקורבן. בערב הזה קוראים בספר שמות ומספרים על יציאת מצרים. בפסח מתפללים תפילה מיוחדת מלווה בתופים ובמצלייטים.

בכל שבעת ימי פסח אוכלים מצה שנלושה ונאפתה מיד. אופים כל יום לפני כל ארוחה, תבשיל עושים מחומוס שנטחן באותו זמן, וחרף שניטחן באותו זמן. התבשיל וכול המרכיבים שלו אם נשאר עד למחרת אין אוכלים אותו. תמאה נחשב חמץ אינו נאכל. חלב מיד אחרי החליבה מותר לשתות. גרעיני פשתן מותר לקלות ולטחון אותו לעשות ממנו שתיה.

בפסח, ביום השביעי, אחרי צאת הכוכבים לשים בצק, רק למחרת אופים חמץ ואוכלים (אגרה), ביום שאופים חמץ, לפני שטועמים את החמץ, כל אשה מביאה מהחמץ שלה לבית הכנסת. אחרי התפילה הכהן פונה את פניו לכיון ירושלים מברך, ברוך ד' אלוקי ישראל ואלוקי כל בשר וכו'. וחותך את הלחם ומחלק לכהנים, רק אחרי זה מותר לעם לאכול את חמצו בבתיים. וכן מכינים טלה (כעין בירה) ומביאים לבית הכנסת יחד אם החמץ הלחם.

שבועות:

מתחיל בחודש השלישי באתר עשר יום לחודש בערב. החג הוא

בשנים עשר לחודש. יש תפילה מיוחדת לחג. בשבועות, ישנם שתי מצוות ראשונה יום מתן תורה, השניה הבאת הבכורים. בשנים עשר לחודש סיון חוגגים אותו כיום קבלת התורה. סופרים מיום טוב אחרון של פסח חמשים יום. לזכר חג הבכורים עושים בתקופה שיש פרות חדשות בשדה, בחודש כסלו. ביום הזה מברכים את פירות השדה. כל משפחה מביאה חלות לחם מהתבואה החדשה לבית הכנסת, הכהנים מברכים אותו. לאחר מכן העם עושים לחם, אנגרה, טלה (בירה) אוכלים אותו עם דברי חלב. בבית מזמנים אנשים משפחות ומכרים אוכלים שותים במשך היום.

אסרה ווסמנטו:

(השמונה עשרה) חל בחודש הששי בעשרים ושמונה יום לחודש, היום הזה ידוע כיום שמתו בו אברהם יצחק ויעקב. לזכרם קוראים בספרים גדלה אברהם, יצחק, יעקב ושרה. (גדלה: אמרות, נפלאות).

ברהן סדקה:

ראש השנה או תזכרה אברהם (אזכרה של אברהם), חל בחודש השביעי ביום הראשון לחודש. היום הזה הוא ידוע כיון הדין. הימים בין ראש השנה ליום הכיפורים הם נקראים עשרת ימים נוראים. (עשרו ינסחה קנוף) מרבים בהם בתפילה ובתחנונים, במתן צדקה, מרבים שלום בין איש לרעהו וכו'. היום הזה הוא גם כן יום שאברהם עקד את בנו את יצחק לקרבן. קוראים בגדלה אברהם, יצחק, יעקב ושרה. יש משפחות שנוהגים לעשות מסיבות לזכר אברהם ומזמנים משפחות ומכרים אוכלים ושותים. בעבר היום הזה בבקר היו תוקעים בשופר. אבל בעשרות השנים האחרונות לא עושים. בעלה מצלת (חג הסכות) חל בחודש השביעי בחמשה עשר יום

לחודש עד עשרים ואחד יום לחודש לשמונה ימים החג הזה הוא לזכר, כאשר בני ישראל יצאו ממצרים במדבר ישבו בסכות. עושים סוכה. ענפי ערבי נחל, כפות תמרים ועשבים, שוטחים בבתים ובבתי כנסיות, בכל שמונת ימי החג לא עושים שום מלאכה. היום הראשון והיום האחרון הם קודש. בחול המועד לא עובדים, אבל לבקר משפחות או לדברים הכרחיים מותר ללכת דרך ארוכה. ביום השמיני בבקר כולם באים לבית הכנסת מוצאים ספר התורה נושאים אותו על שכמם ומתפללים עם תנועות מיוחדות. היום הזה הוא חג גדול, ומתפללים בו תפילה מיוחדת.

יסנה מארר (שבועות) חל בחודש התשיעי בשנים עשר יום לחודש. היום הזה הוא לזכר הבכורים שהיו מביאים מפרות האדמה. היות חודש סיון הוא התחלת החורף באתיופיה וממלא לא יכולים להביא מראשית ביכורי האדמה. לפיכך חכמינו זצ"ל קבעו בחודש שאפשר להביא מראשית ביכורי האדמה, וזה בחודש כסלו בשנים עשר לחודש. היום הזה הוא חג השבועות לזכר הבאת הביכורים.

שנבת:

הנשים מתחילות להכין צורכי שבת מיום חמישי טוחנים חיטה לחלות לחם לשבת, ולתבשיל. ביום ששי בבקר הנשים יורדות לנהר רוחצות את בגדיהן ואת גופן וטובלות. ולאחר מכן מבשלות ומכינות את צורכי השבת בקדושה ובטהרה. הגברים עובדים עד הצהרים, אחר הצהרים יורדים לנהר רוחצים את בגדיהם ואת גופם וטובלים. וכמובן גם הכהנים.

הכהנים הולכים לבית הכנסת מוקדם וכל העם לאט לאט מתאספים לתפילת ליל שבת. מדליקים נר משמן או מחלב לפני כניסת השבת, ונכבה מעצמו כשנגמר. וכן עושים בבתים חוץ מזה לא משאירים

אש בבתיים מכבים אותו במים לפני כניסת השבת.
אחרי התפילה כל משפחה חוזרת הביתה אוכלים ושותים סעודת שבת. אחרי סעודת ליל שבת, הכהנים חוזרים לבית הכנסת ומתפללים כל הלילה, לפעמים נחים קצת.

בשבת בבקר מתפללים ותיקין, אינם משתמשים בתופים ובמצלותים. קוראים בתורה ומסבירים בשפה המובנת להם באמהרית. מתאספים לתפילה אנשים ונשים. הנשים (כל המשפחה) מביאות חלת לחם (דג"י) וטלה מי שיש לו, לקראת סוף התפילה. בסוף התפילה הכהן הגדול או זקן הכהנים מברך והאחר חותך את הלחמים ומחלק לכל אחד חתיכה. כל משפחה מקבלת חתיכת לחם כמספר הנפשות. אוכלים ושותים בחצר בית הכנסת. מי שלא נמצא בבית הכנסת לוקחים לו הביתה. אחרי זה כל משפחה חוזרת הביתה אוכלים ושותים סעודת שבת.

בשבת אין עושים שום מלאכה. כל מה שצריך לשבת מכינים מלפני שבת. אוכלים ושותים מה שהכינו מלפני שבת, נחים. לא הולכים דרך רחוקה. עוסקים בדברי קודש בבית הכנסת או בבית או בחצר קבוצות קבוצות. בשבת לא צמים, לא עושים ברית מילה, לא קוברים את המת, בענייני חול בכלל. על מצות שמירת שבת, מקימים ממה שכתוב בספר תאזזה שנבת (מצוות השבת).

ימי צומות:

ביום צום, מגיל עשר שנים ומעלה צמים, לפי התפתחות הילד. לא אוכלים ולא שותים, רק אחרי שקיעת החמה מותר לאכול ולשתות, אם הצום חל בשבת לא דוחים את הצום. כגון צום יום הכפורים.

ישנם שני סוגי צום:

1. צום השבוע והחודש. ; 2. צום השנה.

צום השבוע: צום שני וחמישי. הם מסברים, עזרא הסופר היה אוסף את היהודים ומסביר להם את דבר ה' בימי שני וחמישי. שהם ימי תפילה ותחנונים. לאחרונה רק הכהנים וזקנים, מבוגרים צמים בהם. **צום החודש:** בעשרים ותשעה יום בכל חודש (יו"כ קטן) הכהנים והמבוגרים צמים קוראים אותו (טומה מליה) כדי להשמר שיום מולד הירח לא יתעה. וזה הוא תקנת חכמים.

צום השנה: צום תומס: הצום חל בחודש הרבעי מיום הראשון עד עשרי לחודש. הכהנים והמבוגרים צמים אותו. ביום צמים בלילה אוכלים, בשבת לא צמים וגם אין תשלומים לזה.

צום אב: בחודש החמישי מיום הראשון עד שבעה עשר לחודש צמים. הכהנים והמבוגרים מתפללים בקר וערב. בימים האלה מזכירים את חורבן בית המקדש וגלות ישראל בוכים, מתפללים ומתחנונים להקב"ה. ישנם גם מהצעירים שצמים בתפילה ובתחנונים. במשך שבעה עשר ימי הצום כל יום בערב אחרי צאת הכוכבים אוכלים ושותים. מתפללים תפילה מיוחדת.

אנכל אסתראי :

(יום כפור שלנו) הצום חל בחודש הששי בעשרי לחודש. הסיבה שעושים ביום הזה הוא לזכור את יום הכיפורים שחל בעשרי לחודש השביעי. ביום הזה הכהנים והמבוגרים צמים אותו. בו ביום מתפללים קצת מתפלות יום הכפורים.

אסתסדיו:

(יום הכפורים) הצום חל בחודש השביעי בעשרי לחודש, כבוד מאוד, מתחילים לצום בתשיעי לחודש בערב עד עשרי לחודש בערב עם צאת הכוכבים. ביום התשעי בערב, לפני התפילה אחד מהכהנים

מברך את כל העם, אחרי הברכה כל האנשים, מבקשים סליחה איש מחבירו, ומנשקים אחד את השני. אם יש אנשים שרבו עושים סולחה. אחרי זה מתפללים תפילת ערבית של יום הכיפורים. הכהנים והזקנים נשארים כל הלילה בבית הכנסת בתפילה. בבקר ממשיכים את התפילה עד הערב. במשך הבקר מתאספים הרבה אנשים נשים וילדים מתפללים ומשתחווים כל היום. מי שעיף, יוצא החוצה למספר דקות בלבד וחוזר לתפילה. אין הפסקה. אחד הכהנים קורא בתורה בשפת געז, והאחר מתרגם לאמהרית ומסביר לעם. ביום הזה מגיל עשר ומעלה בנים ובנות כולם צמים. לפנות ערב בשעת הנעילה יש תפילה מיוחדת כאשר הכהנים מתפללים העם מלווה אותם בתנועות מיוחדות שמותאמות עם התפילה. בשעה זו האוירה היא מיוחדת. כולם מתחזקים ומשתתפים בתפילה פתאום יש כוח לכולם, מורגשת אוירה של שמחה.

בסיום התפילה עושים אמן (זכרון) אזכרת נשמות לנפטרים. לוקחים טף (מן תבואה שגדלה באתיופיה, גרגירים קטנים שממנו עושים אנג'דה) כף יד מלא חוץ מבית הכנסת ושמים על האבן קצת קצת ומזכירים את נשמות קרוביהם שהלכו לעולמם ומתפללים עליהם. העופות אוכלים הטף. אחרי זה לסיום התפילה הכהן מברך את העם.

בצאת הצום כל משפחה לוקחת לבית הכנסת את המאכל והמשקה אשר הכינו לפני יום הכיפורים. הכהן מברך אותו וכולם טועמים מזה. אחר כך הולכים הביתה אוכלים ושותים. לפני שהכהן מברך את העם ואת מה שהביאו לבית הכנסת אסור לטעום שום דבר. גם אם יום הכפורים חל בשבת חייבים לצום. בסוף הצום היו תוקעים בשופר. בשנים האחרונות לא תוקעים.

מהללה או יום הסיגד:

הצום הזה חל בחודש השמיני בעשרים ותשעה יום לחודש. ביום זה אנשים נשים ילדים עולים על פיסגת הר, מתפללים ומתחננים להקב"ה עד אחרי הצהרים. כאשר עולים אל ההר כל אחד לוקח אבן גדולה אחת ושמים אותה במקום מיוחד מסביב איפה שהכהנים מתפללים. קוראים קטעים מן התורה, כתובים, בעזרא, בספר תאזזה שנבת. שלושה פעמים עושים אמן, הצום נגמר אחר הצהרים בשעות מאוחרות. לפני סיום הצום כל משפחה מביאה אנג'רה וטלה (בירה) לבית הכנסת. יש משפחות שנהגו להכין סעודה גדולה בביתם, ומזמינים הרבה אורחים, וכהן שיפתח את הטקס בברכה.

בעשרות השנים האחרונות הכהנים דואגים מראש שיהיה תבשיל על חשבונם. שוחטים שוורים מחלקים קמח, שיעשו ממנו אנג'דה מתכוננים היטב. ביום זה הרבה אנשים באים ממקומות רחוקים לחגוג את היום הזה ברוב העם. היום הזה נחוג במקומות שונים מרכזיים באתיופיה.

הכהן מברך את כל מה שהביאו והכינו וכולם אוכלים ושותים. אחרי זה האורחים הולכים לקרובי משפחות ולידידים.

צום אסתר:

הצום חל בחודש אחד עשר. בחודש אדר באחד עשר, בשנים שער, בשלושה עשר יום לחודש צמים. הכהנים והמבוגרים צמים אותו. הסיבה היא בגלל הנס שנעשה ליהודים על ידי מרדכי ואסתר. ארבע עשר יום לחודש ידוע כיום שמת בו המן הרשע, לפיכך חוגגים אותו כיום חג חשוב, ונותנים מתנות לאביונים.

בדורות חיי אבותינו היו כאלה שהקב"ה חלק להם מכבודו, שהיו צדיקים ומקובלים בנסתר ובנגלה, ועשו את הלילות כימים, ונדדה שנתם מעיניהם בתפילות ובתחנונים לכלל ולפרט למען שיבת ציון וגאולת ישראל בארצו ובמולדתו. למרות כל הקשיים והרדיפות שעברו יהודי אתיופיה, אם זה מצד השלטונות ואם זה מצד שכניהם, והנה האמיצים הגברוים המנהיגים הרוחניים תוך קנאותם לדבר ד' עמדו בפרץ והגנו את צאן מרעיתם.

לפי עדותם של המנהיגים הרוחניים של זמננו שזכו להצטופף במחיצתם של רבותיהם במשך שנים רבות. שהיו מתפללים 7 פעמים ביום, וארבע פעמים בלילה. וכן מביא וולף לסלאו בספרו על מנהגי הפלשים 1957 וכן סבו של סבא שלי אבא זארו זצ"ל שהיתה בו רוח הקודש ושהיה מביא את דבר ד' בפני העם ומוכיח אותם לתקן ולהיטיב את דרכם. ידוע היטב הדבר איך חזינו התגשם כאשר העם לא הטו אזן לדבריו, וחומרת העונש שקרה לדור ההוא במקום שנקרא אבא יצ'אקו דבתרה כפר יהודי גדול ומפורסם ידועים ומפורסמים בקרב העדה. בזכות עמידתם האיתנה על משמרתם בחכמה ובתבונה הצליח ד' בידם לשמור את צאן מרעיתם נאמנה ובמלואי תפקידם ואחריותם שהוטלה עליהם במשך אלפי שנים, עשו סייגים לתורה, למדו תלמידים שהמשיכו את דרכם. והביאונו עד הנה.

דברים אחדים לדוגמא – שבת: גדולים, קטנים, אנשים, נשים כולם הרגישו את קדושת השבת וידעו את חומרתה.

טהרת המשפחה:

לנידה שבעה ימים, ליולדת זכר ארבעים יום, לנקבה שמונים, נבדלה מהמשפחה, ללא שום מגע בכל תנאי ובכל מצב, לא עשו חשבון אם

זה קר או חם, גם במקומות שהיו חיות רעות מסוכנות, הבעלים ישנו בחוץ ושמרו עליהם, אבל הנשים נשארו באותה בית נידה ללא שום פשרה.

טומאה וטהרה:

הנוגע במת אדם ישב שבעה ימים חוץ מהמחנה, מי שראה קרי, יום אחד עד הערב, הנוגע בכל דבר טמא נשאר יום אחד עד הערב, רק אחרי שגילח את שערות ראשו דוחץ את גופו ובגדו טובל בנהר כהלכה, היה מותר לו להכנס הביתה כדין הערב שמש.

כשרות:

היה מותר להם לאכול רק מה שהם בשלו או בבית יהודי אחר, בשולי גויים לא רק שלא אכלו אלא לנגוע בגוי מטמא. איזה בהמות כשרים ואיזה אסורים הכל לפי הסימנים שכתובים בתורה. הצניעות והיראת שמים, כבוד הזולת, כבוד המשפחה ומסגרתה, כבוד ההורים, הכנסת אורחים, עזרה לזולת, חינוך הבנים כל אלה היו בראש סדר העדיפות בחיי היומיום. אינני מתימר להסביר בחוברת הזו את כל המנהגים של יהודי אתיופיה, הבאתי רק על קצה המזלג כדי לטעום קצת מן הרב.

דיני יולדת:

אשה בהריון כאשר צירה מתחיל להשפך כל האנשים השכנים מתפללים (לבורא עולם) ואומרים לאבינו שבשמים אנא ד' סלח נא לה. האשה בטרם תלד יוצאת מביתה והולכת לבית נידה. לפחות שתי מילדות נכנסות אתה לבית נידה ומילדות אותה, המילדות באותו יום שיולדת יורדות לנהר רוחצות את בגדיהן, גופן טובלות

בנהר בערב עם צאת הכוכבים נכנסות לביתם. כאשר יולדת זכר, שתיים עשר פעמים אומרים אללל... לבת אומרים תשע פעמים. אחרי שיולדת בשלום, כולם מאחלים לה בברכת מזל טוב על שעברה בשלום. ולבעל אומרים לו מזל טוב.

יולדת זכר – יושבת בבית נידה מיוחד שמונה ימים. ביום השמיני אחרי שהתינוק נימול הולכת לנהר מכבסת את בגדה ורוחצת את גופה וטובלת, בחזרה הולכת לבית אחר שנקרא בית יולדת – באמהרית "ארס גוג'ז". שם יושבת עוד שלושים ושתיים ימים, בסך הכל מחכה ארבעים יום.

יולדת נקבה – ארבע עשר יום יושבת בבית נידה. לאחר מכן הולכת לבית יולדת ומחכה שם שישים וששה ימים אחרות, בית יולדת בנוי בדיוק כמו בית נידה בצורה פשוטה.

אחרי ארבעים יום לזכר, או שמונים יום לנקבה יורדת לנהר מגלחת שערות ראשה מכבסת את בגדיה, רוחצת את גופה טובלת כהלכה, וכן התינוק או התינוקת טובלים אתה, אשה מבוגרת טהורה עומדת לידה ומשגיחה אם טבלה כהלכה. לבת טובלת שמונים פעמים, לזכר ארבעים פעמים. וכן היא צמה כל היום עד הכנסה לביתה בלילה. לפני הטבילה מברכת כך, ברוך ד' אלוקי ישראל אלוקי כל בשר ורוח....

בית נידה או בית יולדת בונים מחוץ למחנה. מסביב לבית בריחוק שלוש עד ארבע אמות שמים אבנים, כדי שאנשים יראו וידעו בקלות שאסור להכנס שם, וכן כשאנשים מדברים אתה, היא יושבת בתוך הסימון ואחרים מחוץ לאבנים המסומנים. אוכל, שתיה נותנים לה הכול מבושל מוכן, שמים לה על מקום מיוחד שהוכן מראש, בלי מגע ידים, והיא לוקחת משם.

נתינת שם:

בדרך כלל נותנים שם עברי או התרגום לאמהרית. למשל אליהו-אליאס, ברוך-ברהן, יפה-טארו, זהבה-וורקית וכו', אין שם משפחה אצל יהודי אתיופיה, אלא אומרים למשל: יצחק אברהם, ראובן יעקב, משה עמרם וכו', וכן נותנים שם לפי המעורא באותו זמן. בעבר לזקנים מלומדים היו קורים אבא פלוני, אבל כיום לכל זקן קוראים אבא פלוני.

לכהנים יש שם תואר מעל השם שלהם "קס" או כהן. אומרים "קס פלוני". לאיש מבוגר שם התאר שלו הוא "אתו" אתו פלוני. בחורה צעירה שעדיין לא נשואה אומרים "וויזרית", לנשואה אומרים "וויזרו", לזקנות קוראים "אמא", "אמוהאי".

פעם היה וויקוח אם מותר לעשות ברית בשבת או לא?---

ברית מילה:

בן זכר נימול ביום השמיני. ואם היום השמיני הוא בשבת דוחים את הברית למוצאי שבת, ביום התשיעי אין מוהלים. לפי מנהג היהודים גם לנקבה עושים ברית. אין תאריך קבוע. מתי שהתינוקת חזקה עושים לה ברית.

בדרך כלל האנשים עושים ברית מילה אבל אם אין מוהל אז האשה יכולה לעשות ברית מילה, כדי שהיום השמיני לא יעבור. אבל לנקבה רק אשה עושה לה ברית, המוהל או המוהלת אחרי שעושים ברית הולכים באותו יום לנהר רוחצים את בגדיהם, ואת גופם וטובלים כהלכה, בערב עם צאת הכוכבים נכנסים הביתה. כאשר עושים ברית מביאים לחם "דבו". הכהן עושה ברכה, אחד מהמבוגרים חותך את הלחם ומתלק לילדים. הילדים משחקים

ואוכלים. וכן המוהל לפני שעושה ברית הוא מברך ברוך ד' אלוקי ישראל ואלוקי כל בשר ורוח...

חתונה:

הבת יכולה להתחתן מגיל תשע ומעלה. בחור מגיל שבע-עשר שנים ומעלה. מי שמחזור אחרי האשה הוא אבי הבן (החתן).

ההורים של הבן מחליטים מתי הבן יתחתן. ברגע שמחליטים מתחילים להתייעץ עם קרובי משפחה ומחפשים בת זוג לבנם, מתי ששומעים שיש בת פלוני במקום פלוני, מתחילים לברר על כמה גורמים.

1) מתחילים לספור שלא תהיה קרובת משפחה עד שש או שבע דורות מכל צד שהוא.

2) מבררים אם המשפחה מיוחסת ואין בה שום פסולי חיתון.

3) מה ההתנהגות והטבע של האנשים. כל זה עדיין בין המשפחה בסודיות רב. אפילו הבחור אינו יודע. אם הכל בסדר, אבי הבן או השליחים שלו הולכים אל המשפחה של הבת, בדרך כלל הולכים שני אנשים, נכנסים הביתה, מתישבים, יהודי אתיופיה מצטיינים בעיקר בהכנסת אורחים בסבר פנים יפות. מי שבא הביתה אינו יוצא בלי לאכול ולשתות, מיד מגישים לו לשתות ולאכול. שני האנשים טרם טעמו שום דבר עומדים, ואומרים להורים של הבת, באנו כי רצינו את הקרבה שלכם, אנו מעוניינים בבתכם לבנו. הורי הבת מבקשים מהם לשב, ומשוחחים על כך, אם הורי הבת נותנים את הסכמתם, אז מיד אבי הבן או שליחיו נותנים אחד בר אתיופי בשביל שיהיה תוקף להסכם שלהם. אחרי זה הורי הבת אינם יכולים להבטיח למישהו אחר. כל הזמן הזה הבת נכנסת לחדר ואינה יוצאת עד שיוצאים מהבית והולכים לביתם.

ואם הורי הבת אינם מסכימים מסיבות שונות אז אינם נותנים אחד בר.

במקרה שמסכימים, אחר כך מזמינים משפחה אחת את השניה, שוחטים כבש או עז אוכלים ושותים לשם הכרות. עדיין הבן והבת אינם בענין. הם רק שומעים שהולכים להתחתן. לא רואים אחד את השני. יכולים לחכות מאורשים שנתיים שלוש, לפני החתונה אבי הבן הולך להורי הבת ושם קובעים יום החתונה. ומאז מתחילים להתכונן.

ביום החתונה – ביום ראשון בילה עושים שמחה עם בני המשפחה. קוראים לזה "יאנסו סליי מתה". כמו חינה של התמנים.

ביום שני מכינים סעודה מזמינים אנשים, אוכלים שותים. הכהן מברך את החתן בתופים ובתפילה. אחרי התפילה הכהן קושר סרט של חוט אדום וחוט לבן מסביב לראש החתן. הציבור שהתאסף שם מברך את החתן במזל טוב. השושבינים שלו עומדים סביבו כולם מכופפים את הראשו כנגד הכהן והציבור, מקבלים ברכה, ויוצאים למקום מגוריה של הכלה.

מצד הכלה גם כן מכינים סעודה גדולה, שוחטים שור, שתיה (טלה) בשפע.

החתן והשושבינים נשארים שם אם המקום הוא קרוב עד יום רביעי בבוקר. ואם זה רחוק עד יום שלישי. ביום רביעי בבקר או בצהרים מקבלים את הכלה. אם היא עדיין קטנה בת תשע או עשר אבי הכלה עושה אתם תנאי עד שנתיים או שלום שלא יבוא עליה עד שתהיה ראויה לביאה.

מוות:

כאשר אדם חולה, וחוליו הולך ומתגבר, לפני שהוא מת קוראים לכהן

או לזקן המקום, החולה מתוודה בפניו, כותבים את דבר הוידוי וכן את האנישם שהיו שם כעדות. עוד כשהוא גוסס מוציאים אותו מהבית ומשכיבים אותו מתחת לעץ בחצר. מיד שולחים לקרובי משפחה שיבואו מהר. אנשים מהסביבה חלקם עם הכהן מתפללים ומבקשים מהקב"ה שישלח לו רפואשה שלמה.

וחלק עם המשפחה נשארים עם החולה, כאלה בוכים, כאלה מתפללים. יש כאלה שמביאים כל מיני תרופות ונותנים לו, כולם מתרוצצים כדי להחזיר את נשמתו.

עוד לפני מתתו, כאשר הם רואים שהוא בסוף הדרך, קוראים לארבע גברים ומכינים אותם שהם יהיו המטפלים בו עד הקבורה.

מיד עם צאת נשמתו רוחצים את הגופה במים. אם יש מספיק זמן קוברים אותו באותו יום ואם לא אז למחרתו.

אותם ארבע אנשים נושאים את המיטה אל בית הקברות, בדרכם אל בית הקברות נוהגים להוריד את המיטה ולנוח קצת, שבע פעמים. הכהנים מתפללים תפילה מיוחדת בכל חניה.

ואותם ארבע אנשים מכניסים את הגופה לתוך הביר ומחזירים את האפר. לפני הקבורה אחד או שני כהנים הולכים ומברכים את הבור, אחרי זה קוברים בו.

את הבור גם אנשים אחרים יכולים לחפור אותו. כל אותם אנשים שתופרים את הבור, וקוברים תא המת אינם מקבלים שום תמורה. עושים הכל בהתנדבות. מי שאינו יהודי אינו יכול לנגוע בגופה. כל הזמן הזה הכהנים עומדים בצד ועושים תפילה לעילוי נשמתו "פתת", כל האנשים שלוו את המיטה עם בני המשפחה עומדים בצד ובוכים עם מקוננים ומקוננות, עד אחרי הקבורה. אחרי הקבורה הכהן עושה הספד ומברך את הקהל שבא ללוות את הנפטר בדרכו האחרונה. אחרי ההספד כול האנשים מלווים את בני המשפחה